

Nasrettin Hoca fıkralarında sağlık eğitimi

Habip Almış^{1,*}, Cengiz Yakıncı²

Adıyaman Üniversitesi Tıp Fakültesi ¹Pediyatri Yardımcı Doçenti, İnönü Üniversitesi Tıp Fakültesi ²Pediyatri Profesörü

*İletişim: drhabipalmis@yahoo.com

SUMMARY: Almış H, Yakıncı C. (Department of Pediatrics, İnönü University Faculty of Medicine, Malatya, Turkey). Health education found in Nasrettin Hodja's anecdotes. Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi 2014; 57: 135-140.

An anecdote is described as a short and concise narrative, witty, and humorous story. This important literary type caters to every segment of society, regardless of age, educational level, or social status, and through humor, relates suggestive messages in educating people. Turkish culture has a historical tradition of narrative anecdotes that continues today. This tradition has resulted in many available anecdote types. Nasrettin Hodja is one of the first names that comes to mind regarding anecdote type. With anecdotes relating to practically any topic, Nasrettin Hodja is a master of great promise. Each passage presents a new life lesson. These anecdotes address deficiencies in social issues, rules to be followed in human relations, and the importance of the right to be human and tolerant of virtue. He is literally a social scientist and presents rights, law and justice. His lyrics are valuable to humanity. These anecdotes have also included topics related to health, though to a more limited degree. They describe the state of being healthy as superior to all else. They specify from where to seek healing and describe manners related to the patient's visit. They convey that it does no harm to show people the truth. Does not feel criticism. In this study, Nasrettin Hodja anecdotes were reviewed. A content analysis of those anecdotes that can contribute to medical education, such as regarding topics of health, disease, and illness, was performed nine runs in terms of medical education messages were removed.

Key words: anecdote, health, education, Nasrettin Hodja.

ÖZET: Kısa ve özlü anlatımı olan, nükteli, güldürücü hikâye olarak tanımlanan fıkra, yaş, eğitim düzeyi, sosyal statü ayrımı yapmaksızın toplumun her kesiminden insana hitap eden, güldüren, güldürürken düşündürülen, içindeki mesajlarla insanları eğiten önemli bir edebi türdür. Türk kültüründe geçmişten günümüze devam eden bir fıkra anlatı geleneği vardır. Bu geleneğin yarattığı çok sayıda fıkra tipi vardır. Fıkra tipi deyince akla gelen ilk isimlerden biri olan Nasrettin Hoca, hemen her konuda fıkralar anlatan, her sözünde yeni bir hayat dersi veren büyük bir söz ustasıdır. Fıkralarında toplumsal konulardaki aksaklıklardan, insani ilişkilerde uyulması gereken kurallardan, doğru insan olmanın öneminden, hoşgörülü olmanın erdeminden söz eder. Hak, hukuk ve adalet kavramlarına değinir. O, tam anlamıyla bir sosyal bilimcidir. Sözleri insanlar için değerlidir. Nasrettin Hoca'nın fıkralarında yer verilen konulardan biri de üzerinde çok durulmayan sağlık konusudur. Fıkralarında sağlıklı olmanın her şeyden üstün olduğunu, şifanın nerede aranması gerektiğini, hasta ziyaretinin adabını anlatır. İnsanları incitmeden doğruya yönlendirir. Eleştirilerini hissettirmeden yapar. Bu çalışmada Nasrettin Hoca'nın fıkraları taranarak tıp eğitimine katkı sunabilecek fıkraları belirlenmiş, sağlık, hasta, hastalık konularını işleyen dokuz fıkra metni üzerinde içerik analizi yapılarak tıp eğitimi açısından çıkarılabilecek mesajlar belirlenmiştir.

Anahtar kelimeler: fıkra, sağlık, eğitim, Nasrettin Hoca.

Kültür ve edebiyat dünyamızda büyük yeri olan Nasrettin Hoca, sadece içinde yaşadığımız coğrafyada değil, İslam ve Türk coğrafyasında birçok milletin sahiplendiği büyük bir âlimdir. Müderris, bilge, nüktedan, sosyolog, hukukçu, tasavvufçu, Türk ve İslam düşünürü, halk filozofu ve eğitimcisidir.^{1,2} Nüktedan yönüyle öne çıkan Nasrettin Hoca, fıkralarını salt bir güldürü ögesi olarak kullanmamış, onları ince bir mizah ve hicivle sarmalayarak muhataplarını güldürürken düşündürmüş, her bir sözünü insanların kişisel gelişimlerini tamamlamasına fırsat verecek, sosyal gelişimlerini sağlayacak bir araç olarak kullanmıştır. Nasrettin Hoca fıkraları, gülmece sanatının temel unsurlarıdır. Eğitici, düşündürücü özelliğinin yanı sıra fark ettirmeden terbiye eden, ders veren ve belirgin bir şekilde olgunlaştıran düşünsel bir yapıya sahiptir.³

Hoca, doğrudan öğüt vermek, anlatmak ve dikte etmek yerine didaktik söylemlerini her kesimden insanın kolaylıkla anlayabileceği, incinmeden mesajı çıkarabileceği mizahi bir metin kurgusu içinde sunar. Fıkralarda hiciv, nükte, istihza (ironi) bulunur; onun için herkes kendi zekâsına, alma, anlama, idrak gücüne göre Hoca'nın fıkralarının tadına varır.^{4,5} Yaşanılan olaya uygun olarak söylenen mizahi sözler yoluyla kişiler, hayatlarındaki yanlış davranış şekillerini öğrenip eksik taraflarını tamamlamaya çalışır. Hocanın fıkralarında hoşgörü, doğruluk, toplumsal değer yargıları, eğitim, cehalet, insani ilişkiler, hak, adalet, hukuk gibi sosyal hayatın içerisinde yer alan konularla ilgili çok sayıda mesaj bulunmaktadır.⁶⁻⁸ Nasrettin Hoca, içimizden biridir. O hayallerin yetişemediği ve mantığın ulaşamadığı bir şeyden söz etmez. Olanı ve olması gerekeni mizahi bir üslup ve eleştirel bir bakışla dile getirir. Hoca, hem güldürür hem düşündürür. Kimse ona kızmaz veya o kimseyi kızdırmaz. Sadece kendi kızmış gibi bir tavır takınır ancak zamanla bu tavrın eleştirel bir yaklaşım olduğu ortaya çıkar.^{9,10}

Nasrettin Hoca'nın fıkralarındaki değerler üzerine yapılan incelemelerin sayısı oldukça fazladır. Fıkralarda diğerleri kadar önem verilmemiş, gözden kaçırılmış bir konu tıbbın çalışma alanı olan sağlık, hastalık ve hasta konularıdır. Fıkralar içerisinde sayı olarak az olmakla birlikte sağlık konusunun hayati önemi düşünüldüğünde bu fıkraların mesajlarının

en az diğer mesajlar kadar önemli olduğu ve üzerinde durulması gerektiği ortadadır. İncelemede Nasrettin Hoca'nın tıp ve sağlık bilgisi konusunda bireysel ve toplumsal bilinç oluşturmaya hedefleyen dokuz fıkrası üzerinde durulmuştur.

Bulgular ve Yorumlar

Fıkra: Hangisine sahip olmak isterdiniz?

Adamın biri bir gün Nasrettin Hoca'ya sorar,

- Hangisine sahip olmak isterdiniz? Güzel bir at mı, muhteşem bir ev mi yoksa yüz altın sikke mi?

- Hiçbiri, yanıtını verir hoca. Tek istediğim sağlıklı olmaktır.

Mesaj: Fıkroda "Tek istediğim sağlıklı olmaktır." diyen Hoca, esas zenginliğin sahip olunan maddi değerlerde aranmaması gerektiğini söylemekte en büyük zenginliğin sağlık olduğu vurgusunu yapmaktadır. Sağlıklı olmak parayla, mal ve mülkle kıyaslanamayacak kadar önemlidir.

On altıncı yüzyılın dünyaca tanınan, varlığı dünya milletleri arasında korku yaratan, geniş bir coğrafyanın tartışmasız tek hükümdarı olarak kabul edilen Kanuni Sultan Süleyman, veciz beyitinde "Halk içinde muteber bir nesne yok devlet gibi/ Olmaya devlet cihanda bir nefes sıhhat gibi." derken hastalık karşısında hükümdarın da zengin de yoksulun da eşit ölçüde çaresiz kaldığını, sağlık kaybedilince her şeyin değerini yitirdiğini özetler.

Kanuni'den iki asır sonra yaşamış büyük yazar, şair ve felsefe adamı Goethe'nin "İnsanlar önce para kazanmak için sağlıklarını, sonra da sağlıklarını kazanmak için paralarını verirler." sözü de bir o kadar veciz bir anlam taşır. Goethe, günümüz modern zaman insanına önceliklerini karıştırdığı gerçeğini anımsatırken Nasrettin Hoca hepsinden önce davranıp kendine has yalın ve samimi üslubuyla XIII. yüzyıldan seslenir hem döneminde yaşayan insanlara hem de aralarında asırlarca mesafe olan modern zaman insanlarına, kendi dilinden mesajını gönderir insanlığa. Daha çok para, daha çok zenginlik, daha çok maddi getiri peşinde koşan insanların yanılğı içinde olduğunu, gerçek zenginliğin ancak sağlıklı bir ömür sürmekle yakalanabileceğini "Tek istediğim sağlıklı olmaktır." sözü ile hiçbir söz sanatına başvurmadan özetler.

Fıkroda sağlıklı olmayı önceleyen ve yücelten Nasrettin Hoca, sağlıklı olmanın en büyük zenginlik olduğunu söylerken başka bir fıkrasında hekimliğin ne olduğu konusuna değinir.

Fıkra: Hekimlik nedir?

Bir gün Nasrettin Hoca'ya "Hekimlik nedir?" diye sorarlar, Hoca cevap verir:

- Ayağını sıcak tut, başını serin; gönlünü ferah tut, düşünme derin.¹⁰

Mesaj: Hekimliğin tanımını yapmaktan öte hastalıklardan nasıl korunulması gerektiği, diğer bir deyişle koruyucu hekimliğin nasıl olması gerektiği üzerinde duran Hoca, kafiyeli bir biçimde yaptığı tanımında, hem ruhsal hem de bedensel sağlığın nasıl muhafaza edilebileceğinin ipuçlarını verir. Ayakların sıcak tutulup başın serin tutulması beden sağlığının korunması açısından önemliyken; gönlün ferah tutulup derin düşünülmemesi, yani hayatın çok fazla dert edilmeden, sorgulanmadan yaşanması da ruhsal sağlığın korunması açısından önemlidir.

Empatik yaklaşımın hâkim olduğu Nasrettin Hoca fıkralarında hasta bireylerin, yaşadığı sıkıntıları en iyi bu derdi yaşayanların anlayabileceği üzerinde durulur. Hasta insan psikolojisini anlayabilmek için empati kurmanın gerekliliği anlatılır. Hoca, yaşadığı bir damdan düşme hadisesinden sonra ziyaretine gelen komşularına mesajını şu fıkra ile verir:

Fıkra: Damdan düşenin halinden ancak damdan düşen anlar

Hoca evinin damında çalışırken aşağıya düşüverir, haberi duyan komşuları,

- Hocam geçmiş olsun, damdan düşmüşsün, çok üzüldük, derler ve ardından soru üstüne soru sorarlar.

- Nasıl oldu?

- Neden dikkat etmedin?

- Bir daha dikkatli ol...

Sorular uzadıkça Hoca'nın da canı sıkılmaya başlar. Düşünür, taşınır, bunların hepsini birden susturmak için komşularına döner ve sorar:

- Komşular, sizin içinizde damdan düşeniniz var mı?

Hoca soruyu sorunca misafirler hep bir ağızdan:

- Yook, cevabını verirler. Hoca istediği cevabı almış olmanın huzuruyla,

- Öyleyse boşuna konuşmayın, benim hâlimden ancak damdan düşen anlar, der.¹¹

Mesaj: "Damdan düşenin halinden damdan düşen anlar." ifadesinin özünde sıkıntı ya da dert çekenin halinden ancak aynı sıkıntıyı çekenin ya da aynı derdi yaşayanın anlayabileceği vurgusu yatar. Benzer durumlarda bir genelleme cümlesi olarak kullanabilecek bu ifade, sağlığını kaybetmiş bireyler açısından düşünüldüğünde hasta insanların çektiği ruhsal ve fiziksel acıları, benzer sıkıntıları yaşamış, benzer acıları çekmiş insanların anlayabileceği düşüncesine ulaştırır. "Hasta olan insanın halinden ancak aynı hastalığın sıkıntılarını çekmiş ya da yaşamış insanın anlayabileceği" mesajı verilir.

Büyük bir din âlimi olan Nasrettin Hoca pozitif ilimler konusunda bilgili, batıl inanışlara karşı duran, hastalıkların şifasını hocalardan, muskaldan beklememek gerektiğini bilen bir şahsiyettir.

Fıkra: Bizim mollalar horul horul uyuyorlar

Nasrettin Hoca bir gün mollalarına Kudurî (dinî kitap) okuturken yanına bir kadın gelir ve

- Hocam, çocuğum hiç uyumuyor, bana bir muska yazıversene, der.

Hoca:

- Al bu Kudurî'yi, çocuğunun yatağının yüksekçe bir yerine koy, deyince kadın dayanamaz,

- Hocam, Kudurî muska mıdır, diye sorar.

Hoca:

- Kudurî, muska mıdır, değil midir bilmem ama ne zaman okumaya başlasam bizim mollalar horul horul uyuyorlar, der.¹⁰

Mesaj: Fıkroda hocanın yanındaki mollalara yaptığı eleştiri öne çıkar. Mollalar Kuduri okununca dinlemeyip uyumayı tercih ederler. Hoca bu durumdan şikâyetçidir. Yanına gelen kadın, çocuğunun uyku problemi için ısrarla muska isteyince elindeki Kuduri'yi uzatır ve kadına verir. Kadının "Kuduri muska mıdır?" sorusu karşısında "Kuduri muska mıdır, değil midir bilmem ama ne zaman okumaya başlasam bizim mollalar horul horul uyuyorlar." şeklindeki cevabı ile yanındaki mollalara ufak bir ders verir.

Fıkroda mollaların tembelliğinin yanında verilen eğitimin şeklinden duyduğu rahatsızlığı da vurgulayan Hoca, mollalarla beraber kadına da mesajını gönderir. Kadın muskadan şifa

beklemektedir, muskaya bel bağlamıştır, uyku problemi olan çocuğunun yazılacak muska ile düzeleceğine inanır. Hoca bunun olmayacağını bilir, kadının ısrarlarına rağmen muska yazmaz, elindeki kitabı kadına uzatıp dikkatini başka bir yöne çekmeye çalışarak çözümünü muskadan beklemenin yersiz ve yanlış olduğunu kendisinin anlamasını ister.

Nasrettin Hoca ince zekâsı ile hem mollalarını tembelliklerinden dolayı tenkit eder hem de kadına muskadan şifa beklemenin yersizliği mesajını verir.

Aynı konunun işlendiği bir diğer fıkrada batıl inanışlara bel bağlayıp şifayı farklı yerlerde aramanın yersizliği şu şekilde anlatılır.

Fıkra: Soyuna çekmiş olmayasın

Bir gün Nasrettin Hocaya iki kadın gelir. Yaşlısı genç olanı göstererek,

- Hoca Efendi bu benim gelinim, üç yıldır çocuğu olmuyor. Bir muska mı yazarsınız, dua mı okursunuz? Ne olur bir çare, der.

Nasrettin Hoca geline dönerek,

- Kızım soyuna çekmiş olmayasın. Acaba anan da mı çocuksuzdu, diye sorar.¹²

Mesaj: Tıbbın günümüz tıbbı kadar gelişmediği, batıl inanışların yaygın olduğu bir dönemde kendisinden şifa uman kadına “Kızım soyuna çekmiş olmayasın, acaba anan da mı çocuksuzdu?” şeklindeki sorusu, Nasrettin Hoca’nın bazı rahatsızlıkların kalıtsal geçişli olabileceği bilgisine sahip olduğunu gösterir. Fıkroda bazı hastalıkların nedeninin kalıtsal olabileceği vurgusu yapılır. Hastalıkların şifasını hurafelerde aramamak gerektiğini bilen Hoca, karşısındaki insanları kırmadan, eleştiri yoluna gitmeden yaklaşır ve sorunların olası nedenlerini aktarmaktan da geri durmaz.

Nasrettin Hoca insanlara yardım etmesini sever ancak sınırlarını da bilir. Çözebileceği ve çözemeyeceği sorunlar vardır. Kendisinden yardım bekleyen insanları asıl çalmaları gereken kapılara incitmeden yönlendirir.

Fıkra: Haydi sen de dışını çektir

Günün birinde pazardan dönmekte olan Hoca’nın önünü bir komşusu keser ve derdini bir bir anlatır. Hoca onu biraz oyalamak isteyince komşusu tekrar:

- Ama Hocam, başım çok ağrıyor, der.

Hoca şöyle sağına soluna baktıktan sonra düşünür gibi yapar ve ardından cevabını verir:

- Bak komşu, senin derdinin dermanını şimdi hatırladım. Bundan birkaç hafta önce benim de dişim ağrımıştı, epeyce direndikten sonra baktım olacak gibi değil, gittim dişçiye dişimi çektirdim. Meğer başımın ağrısının dermanı buymuş. Haydi git sen de dışını çektir.¹⁰

Mesaj: Hoca sevilen, fikirleri önemsenen bir âlimdir. Ancak onun bilgileri dini konular ve sosyal bilimlerle sınırlıdır. Hastalığa şifa verecek, hastalığı tedavi edecek bilgiye ve donanımına sahip değildir. Kendisinden muska isteyip şifa bekleyen kadına yaptığı gibi baş ağrısı olan adama da kırmadan şifasının kendinde olmadığını, işin ehline görünmesi gerektiğini anlatır. Her işin ehli farklıdır, mesajını verir.

Günümüz şartları düşünüldüğünde hâlâ muskalardan, hocalardan, yatırlardan medet uman, şifayı tıpta aramayıp farklı yollara sapan insanlar için de fıkralarda verilen mesajlar hâlâ geçerliliğini korumaktadır.

Hastalıkların iyileştirilmesinde tedavinin etkin ve doğru şekilde uygulanmasının yanı sıra hastanın ruhsal durumuna dikkat edilmesi, moral durumunun muhafazası, uygulanan tedavi kadar önemli bir ayrıntıdır. Hasta ile iletişim halinde olan insanların bu ayrıntıya dikkat ederek davranmaları iyileşmeyi hızlandırır.

Kültürümüzde önemli bir yeri olan hasta ziyaretleri, hasta insanların yalnız olmadıklarını, önemsendiklerini, başkaları için değerli olduklarını hissetmeleri açısından önemli bir gelenektir ancak bu ziyaretlerde dikkat edilmesi gereken bazı konular bulunmaktadır. Bunlara dikkat edilmediğinde hastaya destek olmak yerine farkında olmadan ve istemeden zarar verme durumuna gelinebilir.

Nasrettin Hoca fıkralarında hasta ziyaretleri de işlenen konular arasında yer alır. Ziyaretler sırasında yapılması ve yapılmaması gerekenler “Evinizi de hatırlayın” fıkrasında şu şekilde aktarılmaktadır.

Fıkra: Evinizi de hatırlayın

Nasrettin Hoca günün birinde hastalanır. Yatak yorgan derken Hoca’ya geçmiş olsun ziyaretleri başlar. Bir gün böyle, iki gün böyle... Bu arada Hoca da yatağın içerisinde ağrıların etkisiyle kıvrılmaktadır. Geçmiş olsuna gelen komşular ilk geldiklerinde,

- Hocam, geçmiş olsun, ne oldu, nasılsın, dedikten sonra hastayı bırakıp kendi aralarında sohbeti koyulaştırmaktadırlar. Hoca'nın hanımı da gelenlere şerbet ikram etmekte bu arada vakit de ilerlemektedir. Her gelen oturmakta bir türlü kalkmayı hatırlayamamaktadır. Hocanın ağrısı çoktur ama misafirlerine de "Kalkın gidin." diyemez. Ne kadar inlese de sızlasa da oflasa da hepsi boşuna... Bütün bu oflamaların sonunda hiç kimse yerinden kıpırdamaz. Vakıt epey ilerleyince misafirlerden biri:

- Hocam, kusura bakma, geç oldu, biz gidelim, daha sonra yine geliriz. Bir emrin olursa haberimiz olsun, deyince Hoca taşı gediğine koyuverir:

- Vallahi komşular bu öğüdümü iyi öğrenin. Bundan sonra hasta ziyaretine gittiğinizde evinizi de hatırlayın, başka da bir diyeceğim yok, haydin güle güle, der.¹⁰

"Vasiyet" adlı fıkrasında Hoca aynı konuya şu şekilde değinir:

Fıkra: Vasiyet

Hoca bir gün hastalanmış, yatağa düşmüş. Bunu duyan komşuları Hoca'yı ziyarete gelmişler fakat gelenler çok uzun kalıyor, çok da konuşuyormuş. Üstelik bunlar moral bozucu sözlermiş. Yine bir gün bir komşusu Hoca'yı ziyarete gelmiş.

- Hocam, hastasın belli. Ecelin ne zaman geleceği belli olmaz. Vasiyetini hazırladın mı, diye sormuş. Hoca:

- Evet, demiş.

- Peki, ne yazdın, nedir vasiyetin, diye sormuş komşusu.

Hoca, manalı manalı başını sallamış ve şöyle cevap vermiş:

- Vasiyetim şudur ki hasta ziyaretine gittiğiniz zaman hastanın yanında fazla kalmayın.¹³

Mesaj: Hasta ziyareti hastaların hal ve hatırını sormak, gönüllerini almak, ihtiyaçlarını karşılamak için yapılan ziyaretlerdir. Bu ziyaretler hem ahlaki bir sorumluluğu yerine getirmek için yapılır hem de insani bir tavidir. Ziyaretler insanlar arasındaki dostluğu ve samimiyeti artırır. Ziyaret eden vicdanen huzur duyar, hasta insan ise unutulmadığı hissiyle moral bulur. Ancak her ziyarette olduğu gibi hasta ziyaretlerinde de belli bazı kurallara uyulmalıdır.

Hasta ziyaretinin hastayı rahatsız edecek sıklıkta yapılmaması, hastanın yanında çok uzun süre oturulmaması, moral bozucu sözler söylenmemesi, bu ziyaretlerin adaplarından bazılarıdır. Hasta ziyaretini konu alan "Evinizi de hatırlayın" fıkrasında bu kuralların hiçbirine uyulmadığı görülür. Gelen ziyaretçiler hastanın yanında gürültülü bir şekilde sohbet etmekte, ziyaret saatini uzattıkça uzatmaktadırlar.

"Vasiyet" adlı fıkrada da ziyarete gelen komşunun moral bozucu konuşmaları eleştirilmekte hastanın yanında gereksiz konuşmalardan uzak durulması, uzun ziyaretlerle hastanın ruh durumunu bozmanın yanlış olduğu iletisi verilmektedir.

Hasta ziyaretinin kısası ve muhabbetin moral verici olanı makbuldür, mesajının verildiği fıkralarda, uzun uzadıya yapılan sohbetlerle hastanın yorulmaması, ziyaretin kısa tutulması gerektiği ince bir mizah ve yumuşak bir üslupla verilmekte, olması gereken ziyaret usulünün adabı anlatılmaktadır.

Hasta ziyaretini konu alan diğer bir fıkra şöyledir:

Fıkra: Sapasağlam ölüyorum

Nasrettin Hoca günün birinde hastalanır ve yorgan döşek yatar. Bütün eş dost ziyaretine gelir:

- Hocam, geçmiş olsun.

- Hayırdır Hocam, dün sapasağlamdın, birdenbire ne oldu, diye sorarlar. Hoca, ziyaretçilerin gelip gitmesinden memnundur ancak soruların ardı arkası kesilmeyince:

- Sormayın dostlarım, ben sapasağlam ölüyorum, cevabını verir.¹¹

Mesaj: Fıkroda hasta kişinin ilgiden hoşlandığı, hasta kişiye moral vermenin iyileşmeyi hızlandırdığı mesajı, tezat bir durumla verilir. Hoca, ziyarete gelen dostlarından dolayı mutludur, insanların ilgisinden memnun kalmıştır ancak gelen ziyaretçilerin gereksiz soruları, hastalık konusunda ardı arkası kesilmeyen sorguları bir süre sonra durumu çekilmez hâle getirir. Fıkroda hem hasta ziyaretindeki üsluba hem sorulacak sorulara hem de ziyaretin uzun tutulmamasına yönelik bir uyarı vardır.

Tartışma

Tıp bilimi insanları hastalıklardan korumak,

sağlığı bozulmuş insanları sağlığına kavuşturmak, kaliteli bir yaşam için doğru yaşama şekillerini insanlığa öğretmek amacıyla hizmet veren bir bilim dalıdır. Bu bilim dalının çalışanları arasında bulunan doktorlar ve diğer sağlık personelleri etkili teknik ve yöntemlerle sağlık eğitimini insanlara sunmak için çalışırlar. Sağlık eğitiminde alışılmış, klasik yöntemler bazen yeterli olamamakta, alışılmış yöntemleri deneyerek her kesimden insanın anlayış ve eğitim düzeyine ulaşmak zorlaşabilmektedir. Günümüzdeki olumsuzluklar düşünüldüğünde sağlık eğitiminde yeni yöntemlerin denemesi gerektiği ortadadır.

Bu çalışmada toplumun sağlık eğitiminde fıkralardan faydalanılabileceği; sağlık, hasta, hastalık konularında seçilmiş fıkralarla insanların sıkılmadan, tebessüm ederek eğitilebilecekleri, benzer olayları nükteli bir kurgu metni içerisinde okuyan ya da dinleyen kişilerde olumlu davranış değişikliğinin kalıcı olacağı düşüncesi savunulmuştur.

Örnek olarak seçilen dokuz Nasrettin Hoca fıkrası üzerinde yapılan incelemede “Sağlığın sahip olunan en büyük zenginlik olduğu, beden sağlığının muhafazasında koruyucu hekimliğin tedavi edici hekimlikten önce geldiği, hastalıkları iyileştirmek için hurafelere, batıl inanışlara bel bağlamanın doğru olmadığı, asıl tedavinin işin eğitimini almış ehil ellerde yapılabileceği iletileri verilir.” Fıkralarda hasta ziyaretinin usulü üzerinde de duran Hoca, “Ziyaretlerde hastayı yormamak gerektiğini, moral bozucu sohbetlerden uzak durulmasını, yapılan ziyaretlerin kısa tutulması gerektiğini tavsiye eder.”

Fıkralarda verilen iletiler sağlık eğitimi açısından topluma yol gösterici niteliktedir. Hem sağlıklı bireylerin hem de hasta bireylerin sıkılmadan, eğlenerek, tebessüm ederek alabilecekleri mesajlarla doludur.

Çalışmada Türk kültüründe önemli bir fıkra tipi olan Nasrettin Hoca'nın fıkraları özellikle seçilmiştir, bu tercihte Hoca'nın iyi bir toplum eğitimcisi olmasının rolü büyüktür. İnceleme alanı genişletilerek diğer fıkra tipleri üzerinde de araştırma yapıldığı takdirde benzer iletilere ulaşılabilmesi olasıdır.

Fıkralar yoluyla sağlık eğitimi, denenmemiş yeni bir yöntemdir. Bu yönüme rağbet gösterip farklı fıkra tiplerine mal edilmiş fıkralar ile yöresel

fıkralar derlenebilir, bunlar arasında sağlık, hasta, hastalık konularını işleyen fıkra metinleri tespit edilerek fıkra havuzları oluşturulabilir ve sağlık eğitimi veren insanların hizmetine sunulabilir. Amaca hizmet eden fıkra metinleri yoluyla anlaşılır, kolay, eğlenceli ve kalıcı bir sağlık eğitimi ortamı hazırlamak mümkündür.

KAYNAKLAR

1. Özçelik M. Nasrettin Hoca. Eskişehir: Odunpazarı Belediyesi Yayınları, 2005: 170.
2. Banarlı NS. Nasreddin Hoca, Resimli Türk Edebiyatı Tarihi. İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, 1987: 305.
3. Şenocak E. Toplumsal Hayatın Eşsiz Savaşçısı: Nasrettin Hoca. Temrin Dergisi Nasrettin Hoca Özel Sayısı 2009; 15: 11-15.
4. Engünün İ. “Nasrettin Hoca” Hasan Eren Armağanı. Ankara: TDK, 2000: 76.
5. Aşılıoğlu B. The educational value of Nasreddin Hodja's anecdotes. Children's Literature in Education 2008; 39: 1-8.
6. Dökmen Ü. Nasrettin Hoca Fıkralarının, Aisopos, Grimm ve Türk Halk Masallarının Kohlberg'in Moral Gelişim Devreleri Açısından İncelenmesi. Psikoloji Dergisi. II Ulusal Psikoloji Kongresi Özel Sayısı 1982; 14-15: 31-36.
7. Batur Z, Sır AN, Bek H. Nasreddin Hoca fıkralarında değer yargıları ve eğitim. Turkish Studies 2012; 7: 583-596.
8. Başgöz İ. Geçmişten günümüze Nasreddin Hoca. İstanbul: 1997: 41.
9. Uludağ ME. Eleştirel düşünme anlayışı kazandırması açısından Nasreddin Hoca'nın fıkralarına eğitsel bir bakış. 21. Yüzyılı Nasreddin Hoca ile Anlamak Uluslararası Sempozyum, Akşehir, 8-9 Mayıs 2008: 889-896.
10. Sakaoğlu S, Alptekin AB. Nasreddin Hoca. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, 2009: 172.
11. Sakaoğlu S. Nasreddin Hoca Fıkralarından Seçmeler. Ankara: Akçağ Yayınları, 2011: 63.
12. Babacan E. Nasreddin Hoca'yı Nasıl Bilirdiniz? İstanbul: Karmat Matbaacılık, 2006: 55.
13. Dedebağı H. Nasrettin Hoca fıkralarının eğitim yönünden değerlendirilmesi. Diyarbakır: Yüksek Lisans Tezi, 2007: 62.